

ТИЖНЕВИК - REVUE HEBDOMADAIRE - **TRIDENT**
UKRAINIENNE

Число 6 (510) Рік вид. XII. 9 лютого 1936 р. Ціна 1 фр. 50. Prix 1 fr. 50.

Париж, неділя, 9 лютого 1936 року

Од 6 до 16 лютого с. р. в Гарміш-Партенкірхен відбуваються змагання в зимових спортах IV Олімпіади, що цього року пройде в Німеччині. В одному з наступних чисел «Тризуба» подамо про цю Олімпіаду докладнішу статтю спеціального нашого кореспондента, з огляду на ту важність, яку мають Олімпіади в житті народів і те значіння, яке в нашу добу має спорт взагалі.

На чільному місці згадуємо про цю подію—Олімпіаду, в якій, беруть участь лише державні народи. Передовицю «Тризуба» одводимо цій події нарівні з тим, як це робимо для найважливіших політичних тем, щоб тим привернути до Олімпіади увагу українського світу. Бо хоч участь в олімпійських змаганнях і беруть лише державні народи, не виключеною є можливість допущення до змагань і українських спортсменів, які могли б представляти поневолену совітською Москвою Україну і які на очах цілого світу могли б маніфестувати наше існування, наші національні кольори, а може й зискати собі, а головне своїй батьківщині світову славу.

Олімпіада— це арена, де тієї світової слави для рідного краю може добути кожний юнак ліпше й скорше од десятка дипломатів. Вкладючи на свою голову лавровий вінець, як це було ще за древніх олімпійських ігор, український побідник міг би прислужитися й своєму народові, вславляючи добре ім'я України й викликаючи інтерес до неї.

Але побіди одержують ліпші спортсмени світа, що виховались і розвинулися в ліпших спортових клубах і організаціях. І українсь-

кій молоді ще багато, може, треба, щоб із якоїсь із наступних Олімпіад принести Україні лавровий вінець. Одначе сама участь українських спортсменів в Олімпіаді уже привернула б увагу світу до нашого краю, не говорячи вже про чисто спортові користі для самої нашої молоді.

І тому, пишучи ці рядки, хочемо ми закликати всю нашу молодь, всі наші спортові організації надолужити всі сили, зробити всі заходи, щоб і українські прапори маячили на тому величезному спортовому полі в Берліні, де в-ссени мають одбутися спортові змагання IV-ої Олімпіади.

Приятель України та Кавказу

Комітет Приязни Народів Кавказу, Туркестану та України мав щасливу ідею запросити до Парижу п. Жана Мартена, директора «Журналь де Женев», великого й вірного друга поневоленних народів. П. Мартен до того є знавцем кавказьких справ. В час, коли Грузія була незалежною, він відвідав цю країну, і з того часу тісна приязнь лучить його як з грузинами, так і з усіма кавказцями. Не мусимо додавати, що це так само щирий приятель України. Хоч в нашій справі в його газеті пише здебільшого п. Бріке, гарячий і сердечно відданий Україні друг, але ніщо, звичайно, не робиться там без згоди, порозуміння й благословлення директора журналу. А ціла кампанія на нашу користь в-осени 1934 року, під час прийняття до Ліги Націй СССР, велася в «Журналь де Женев» одночасно і п. Жаном Мартеном і П. Е. Бріке. Цю кампанію, яка потім було зафіксовано в окремі книжці, виданій тою-ж газетою (*L'URRS à Genève, par Jean Martin, directeur, et Pierre E. Briquet, rédacteur de la politique étrangère au «Journal de Genève»*), всі поневолені народи, і в першу чергу Україна, мусять запам'ятати назавжди.

Про це нагадав голова Комітету Приязни в своїй промові на честь п. Мартена на початку його викладу «*A travers le Caucase*». Саля, велика, прекрасна саля «Королівського Палацу», історичного будинку часів Рішельє, заповнена по береги: багато людей мусіли вернутися, не маючи змоги попасти до салі. Лишилося там коло 450 душ. Комітет Приязни організував цей виклад разом з комітетом «Франс-Оріан». В президії два заступники голови останнього — віконт Бенуа д'Азі та знаний наш приятель п. Абдон-Буасон *). Від Комітету Приязни займає місце в президії проф. О. Шульгин; коло нього амбасадор Панаф'є.

П. Абдон-Буасон відкриває зібрання і пропонує вшанувати мов-

*) Голова — славнозвісний письменник Кльод Фарер виїхав з Парижу і прислав вибачення.

чанкою пам'ять покійного короля Англії Георга V. Хвилина тиші. Всі встають.

Слово забирає проф. Шульгин. Він приєднує Комітет Приязни і всі народи, що до нього входять, до великої жалоби британських народів. Далі нагадує він, що це не вперше Комітет Приязни робить спільний з Комітетом «Франс-Оріан» виступ в цій-же таки салі. Навесні минулого року маркіз Ксав'є-де-Магалон, друг України, славний французький поет і бувший депутат, зробив свій прекрасний виклад про українську поезію, і зокрема про Тараса Шевченка.

Нині черга Кавказу. Промовець, як голова Комітету і як українець, висловлює свою радість, що тут мають говорити про цю прекрасну й оригінальну країну, таку різнородну по своїм звичаям і расам, але разом з тим єдину географічно, економічно, політично й морально. — Ми, українці, маємо найбільшу симпатію до кавказьких народів, з якими зв'язала нас так тісно доля-недоля. — Далі голова Комітету гаряче вітає Жана Мартена, як оборонця народів Кавказу, Туркестану, України і всіх поневолених націй, що боряться за свою незалежність.

«Це стара, більшє як столітня традиція «Журналь де Женев», який до того має той привилей, що його читає еліта цілого світу, що цей журнал обов'язково буває в руках усіх міністрів закордонних справ і делегатів, коли вони з'являються до Женеви. Своє виключне моральне становище виробив собі «Журналь де Женев» довгою працею цілих поколінь. Він придбав собі світову репутацію газети широї, сміливої й разом з тим поміркованої, що має свої переконання і ясні погляди на всі питання, а разом з тим уміє зберегти безсторонність.

«І ви, дорогий друже, ви втілюєте як найкраще цей стародавній дух вашої газети, як ваша газета втілює дух самої Женеви. Це місто — держава французької мови в багатьох відношеннях тісно зв'язане з Францією, але разом з тим на протязі століть зуміло зберегти воно свою глибоку своєрідність. Ніхто не заперечує, звичайно, впливів Франції на Женеву. Але й остання віддячила своїй сусідці чимало. Це хибна думка буцім-то славний син Женеви Жан-Жак-Руссо був тільки руїником, бо це він кинув у Франції іскри патріотизму, гарячого патріотизму, що жив у душі кожного женеваця. І ці іскри запалили в свій час серця всіх французів ентузіастичним патріотизмом.

«На одній брамі у Женеві написано: «Женева — країна збігців». В цьому нині для нас, що мусіли покинути наші країни, Женева-Швейцарія та Франція наближаються між собою. Тут, на теренах Франції, знайшло багато наших людей гостинність і змогу пережити спокійно лихі часи. В Женеві-ж ми знайшли, коли не матеріальну, то моральну, таки би мовити, гостинність. Як в цій салі, серед французьких приятелів, так і в Женеві ми знаходимо ту духовну підтримку й співчуття, що дає нам силу жити, боротися за свою свободу, що дає нам змогу вірити в майбутнє наших народів».

Далі слово забирає Жан Мартен, зустрінутий загальними оплесками. В дуже стислому і річовому викладі подає промовець свої думки й уваги про Кавказ у цілому і про окремі його республіки: Азербейджан,

Грузію, Північний Кавказ та Вірменію. Він влучно характеризує кожную з цих країн. Його основна думка — всі ці ці народи мусять між собою порозумітися й створити конфедерацію на взірць тої, яку колись створили кантони Швейцарії. В цьому одинокий порятунок Кавказу. Промовець згадує й про ближчих союзників Кавказу: Україну та Туркестан... Всі за одного, один за всіх... Але Жан Мартен знає особливо близько Грузію. З цієї прекрасної країни вивіз він силу діапозитивів і при чарівному лихтарі в другій частині свого викладу поетично малює свою подорож, яка так глибоко вразила його уяву. Нема чого говорити, що аудиторія влаштувала промовцеві справжню овацію, а віконт Бенуа д'Азі в дуже дотепнім слові йому подякував.

На другий день в салонах готелю Лютеції, в імені Комітету Приязни, його голова та пані д-р Шульгіна влаштували на честь гостя велике прийняття. Вже на самому викладі можна було побачити чимало визначних французьких гостей, так само багато з них прибуло на це прийняття. Відмітимо присутність славної французької письменниці пані Делярю-Мардрюс, пані Бенуа д'Азі, п. Анріса, боевого генерала Франції і голови Т-ва Українознавства, генерала Шардіні, знаного професора та журналіста Рене Пінона з дружиною, що минулого року те-ж читав виклад у Комітеті Приязни, віконта де-Ґішена, автора книжки про Кримську кампанію, де багато прихильних сторінок присвячено Україні, п. Абдон-Буасона з дружиною, графа де ля Рош-Емона, нашого давнього приятеля полк. Лямуша, почесного генерального консула Болгарії, і багато інших. Було кілька співробітників «Журналь де Женев», що мешкають у Парижі, а тако-ж де-хто з швейцарців, приятелів панства Мартенів, яких так само було запрошено на прийняття. Загалом зібралося більше сотки гостей, серед яких приблизно третина складалася з чільних представників української та кавказької колоній. Відмітимо присутність п. прем'єр-міністра В. Прокіповича, п.-о. протоієрея І. Бриндзана, радника п. Косенка з дружиною, п. Єремієва, голову Паризької Громади, з дружиною, п. Б. Лотоцького, секретаря Місії, п. М. Ковальського, секретаря Т-ва б. Вояків Армії УНР у Франції, з дружиною. Грузини були репрезентовані самим президентом п. Жорданія, міністрами Чхенкелі та Гегечкорі, п. Мдівані та іншими. З посеред азербейджанців були Емін бей Расуль Заде, д-р Мір Якуб бей Мехтієв, Абас бей Алібеков з дружиною, Алі Акбер бей Толчибаши та ин. Від горців були п. Сунчев та п. Шакман з дружиною. Від Туркестану Мустафа бей Чокай Огли з дружиною. Були і вірмени на чолі з міністром Хатісяном, від козаків був п. Балінов та інші.

Чимало осіб прислало на руки голови Комітету свої вибачення, що прибути не могли, серед них згадаймо ген. Табуї, колишнього представника Франції на Україні, старого нашого приятеля адмірала Дегуї, віце-президента французького парламенту Едуарда Сульє, посла і мера Бордо, б. міністра Марке, посла швейцарського у Франції п. Дюнана, амбасадора Нуленса, маркіза Магалона, князя і княгині Ашіл Мюрат, представника Ліги Націй для біженців і пані Марсель Пан та ин.

Треба сказати, що це прийняття вдалося на рідкість і затягнулося до пізньої ночі серед жвавих і дружніх розмов по-між гостями. Багато сприяло успіху вечера чудесні співи пані Чокаєвої, дружини заступника голови Комітету та колишньої артистки Одеської опери, якій з великим умінням акомпанювала пані Нотара. На другий день рано пані і п. Мартен виїхали до Женеви. На двірці серед тих, що проважали, були голова Комітету п. Шульгин та грузинські міністри Гегечкорі й Чхенкелі, що піднесли пані Мартен квіти.

П. Мартен своїм приїздом дав новий доказ своєї відданості справі поневолених народів, а останні своїм сердечним прийняттям показали, що своїх друзів вони не забувають, що своїм друзям і заступникам вони глибоко вдячні.

Шарль Рапопорт із «Известий» на стороні міжнародної моралі...

Саме 22 січня в Парижі відбувся черговий сніданок журналістів, на якому обмірковувалася пекуча проблема: чи можна ще розрішити мирним шляхом італо-етіопський конфлікт.

Загальна відповідь досить песимістична. Великий знавець справи — не журналіст, а голова залізничної компанії в Етіопії, п. Кот, — думає, що все залежить од вислідів останніх боїв, що зараз розпочаті італійцями. Але останні можуть розраховувати більше на економічні, як на територіяльні уступки з боку негуса, який ні в якому разі не зможе погодитись добровільно на уступлення ширших просторів свого царства.

Так говорить фаховець, журналісти-ж, ліві й праві, трохи втомлені цим конфліктом: загальна думка, що треба з ним кінчати, бо в Європі й на Далекому Сході має скоро прийти до таких завірюх, що з ними цього колоніального, по суті, конфлікту й рівняти не можна. Краще зробити навіть маленьку «несправедливість», але треба кінчати...

Відомий економіст досить лівого напрямку, п. Делезі, особливо яскраво формулював цю тезу. Він звернув увагу на перенаселення і в Німеччині, і в Італії, і, особливо, в Японії. Нації поділилися на ті, що задоволені, й ті, що незадоволені. Можна бути в принципі за санкції, але це не розрішує справи. Треба подумати, як по суті розрішити ці конфлікти, як задовольнити тих, що мають якісь підстави на це невдоволення.

Багато було ще сказано інших, більш або менш цікавих і оригінальних промов. Говорилось (бельгієць) і про необхідність реформувати Лігу Націй, щоб вона морально в стані була реформувати світ...

На сніданку був, між іншим, представник совітської амбасаді та Шарль Рапопорт з «Известий», своєрідно популярний у паризьких колах.

Голова запропонував був першому взяти слово, але той рішуче відмовився. Дуже неохоче — ми побачимо чому саме — взяв нарешті на кінці слово Рапопорт.

Маленький, сутулий, грубий, досить брудний, він зовсім заріс бородою, окуляри прикривають маленькі сірі очі, які уважно поглядають навколо. Симпатії ця фігура викликає мало.

І от почав він говорити про страшну загрозу з боку Японії і Німеччини, про їх озброєння, про капіталізм, про імперіалізм, і, нарешті (з великим патосом), про... міжнародну мораль, на сторожі якої стоїть головна опора миру й Ліги Націй — совітський союз...

Професор Шульгин (присутність якого так не подобалася совітським агентам) негайно зголосився до слова. Наводимо його промову майже повністю:

«Ган голова мав рацію: всі промовці внесли щось оригінального. Здається вже все сказано, і я не претендую, що внесу щось нового: хочу тільки зробити кілька окремих уваг з приводу думок попередніх промовців.

«Коли п. Кот дав субстрат фактів для цих дебатів, п. Делезі поставив найгрунтовнішу проблему: існують народи задоволені й незадоволені. З цим доводитися рахуватися, але до цього маю додати ще одно: крім незадоволених народів існують ще й такі, яких зовсім усунуто з міжнародного життя, яких позбавлено права на вільне виявлення своєї волі. До таких народів в першу чергу належить народ український.

«Друга увага: наш бельгійський колега вказав, що Ліга Націй, щоб виконати свою місію, мусіла б реформуватись і не мати в своєму складі таких держав, як, напр., Ліберія... Нагадаю, що в час, коли приймали у Женеві до складу Ліги СРСР, кілька держав, в першу чергу Швейцарія, Голандія та Португалія, але почасти й Бельгія, висловилися рішуче проти цієї кандидатури. Ми, представники поневолених націй, рішуче прислалися до цих протестів з тої простої причини, що збройна й підступна окупація одної країни другої навряд чи допустима з погляду пакту Ліги Націй. Остання придбала начеб-то 170 мільйонів населення до свого складу, але питання в тому, що виграла вона з погляду моралі, з погляду свого престижу в світі?

«Нарешті ще кілька уваг: п. Рапопорт цитував тут промову червоного маршала Тухачевського, виголошену ним на з'їзді совітів, та говорив про страшні збройні загрози Японії та Німеччині... П. Рапопорт забув додати, що той-як є промовець і його товариші одверто говорили про ще страшніші збройні загрози самій Москві...

«П. Рапопорт промовляв тут з таким натхненням про «імперіалізм капіталістичних держав... Він забув лише додати, що існує ще й ч е р в о н и й і м п е р і а л і з м . Правда, Україну, Кавказ, та Туркестан не відділяють від Москви океани, але це тільки їх нещасть, бо це дає Москві можливість з особливою силою експлуатувати ці свої багаті колонії. Яке-ж право має Москва удавати з себе чемпіона «визволення» колоніальних народів на цілому світі?

«Чи повинен я після цього додати, що про «міжнародну мораль» п. Рапопорту слід би було що-найменше мовчати. Коли рекомендуєш другому чистоту, слід попередити самі себе (загальний сміх).

«Ще одна й остання увага: п. Рапопорт говорив нам про свою гарячу любов до Ліги Націй. Любов не тільки гарячу, але й спонтанну (сміх), бо-ж він сам і його товариші більш як десять років не говорили інакше про неї, як з найлютішою ненавистю... Але й п. Рапопорт, й і. Літвінов не розрішили ще собі одної проблеми: вони й досі не зробили ще вибору між Лігою Націй і одною «скромною» установою, що робить певного роду конкуренцію останній, — я маю на увазі «Комінтерн». П. Рапопорт певно, так само, як і я, читав промову п. Дмітрова (у виданні «Госіздату») на останньому конгресі Комінтерну, де генеральний секретарь Комінтерну рекомендував зпершу створити «спільний фронт» од радикалів до комуністів, а лише потім прийти до справжніх рішень — до горожанської війни на цілому світі та до диктатури пролетаріату. Не вхожу тут у розгляд того, які принади має комуністичний рай, але ставлю тільки одне й останнє питання: чи ця кривава мета Комінтерну сходиться з тими завданнями, які ставить собі Ліга Націй?»

Промова була зустрінута досить ясними оплесками. Де-хто гаряче стискав руку промовцеві. Але цікаво відмітити, що щире співчуття, яке виявлялося на обличчях під час промов, було значно більшим, ніж то виявляли оплески: панове, що сиділи ближче до полпредського представника, поглядали іронічно на нього, але плескати все-ж не рішались. Настрої весни минулого року, гаряча любов до червоної Москви у буржуазній Франції дуже помітно ослабли, зблідли... «Все йде, все минає»...

Голова банкету, трохи збентежений, дивиться просто на Рапопорта

та голосно запитус: «Хто ще зголошується до слова?» Але слова більше ніхто не бере... П. Рапопорт сидить, схиливши голову: давати репліку, це значить знову викликати нову і ще, може, ґрунтовнішу атаку цих «несамовитих» українців...

3 міжнароднього життя

— Зміна на троні Британської Імперії.

Після короткої недуги упокоївся Георг V, король англійський, чи інакше, в офіційних титулах — «З Божої милости, король Об'єднаного Королівства Великої Британії, північної Ірландії, британських домініонів за морем, оборонець віри, імператор Індії». Смерть цього монарха глибокою жалобою повила світову імперію, кинула тінь широкого смутку й далеко по-за межі її. Для нашого часу, — хто його знає, як його назвати, — демократичного чи диктаторського, — але будь-що-будь несприятливого для принципів монархичної форми державної влади, — це явище неначе-то трохи незвичке й потребує уваги й пояснень. Та воно однак легке для зрозуміння, бо причини цього факту лежать, по-перше, в особі небіжчика-короля, а по-друге, в історичних рисах тої нації, на чолі якої йому припала доля стояти.

Біографія Георга V не складна й не яскрава. Народився, як молодший син королівської родини, а тому далекий од трону і од державних справ. З ранніх дитячих літ заховався у мореплавстві й, переходячи флотську службу, як звичайний англієць, зачинаючи з найнижчих щаблів її й помаху поступаючи до вищих. Було йому вже 27 літ, коли несподівана смерть старшого брата зробила з нього наслідника трону. З жалем одійшов од попередніх обов'язків, але й до нових поставився так само ревно й чесно, як і до старих. Од брата досталася йому в спадщину і молода вродлива наречена з англійського роду, що стала йому повік відданою дружиною, вірним товаришем і достойною матіррю дітей його, а тепер — невтішною вдовою. Королем став 45-ти літ після смерти свого батька, блискучого англійського монарха Едуарда VII. Стояв на чолі Британської Імперії тихо й непомітно 26 літ, але його королювання припало на добу, коли в Європі зачалася й скінчилася велика війна, коли, по зв'язку і без зв'язку з нею, цілий світ пережив епохальні політичні й соціальні зміни, що, до речі, йшли в супроводі занепаду великих династій та розваду великих імперій. Вказані зміни зайшли тако-ж і в Англії, але в ній вони не торкнулися династії, ні королівської влади; імперія вийшла з них зміцненою й неначе-то оздоровленою, авторитет монарха — ствердженням, а особа самого короля — повітою любовною популярністю, що поширилися на всі верстви англійської нації — аж до широких робітничих мас включно.

А втім Георг V, як і колись юнгою на кораблі, так і тепер на троні найбільшої світової імперії, лише дбайливо й скромно, без якої будь зайвої помни, виконував означену йому законом працю монарха. Од себе до того він додав тільки те, що вище за все ставив не права свої, а обов'язки. Й одна ота риса зробила для нього все. Кругом на світах валилися трони, втікали на вигнання королі, трон Георга V стояв непорушний і незайманий, буйні хвилі нового часу наче свідомо обминали його. Сама Англія стала зовсім не та, що була чверть століття назад, коли він почав королювати, бо демократизувала свій лад — далі нікуди. Але все неначе-то йшло на користь Георгові V, а з ним і династії його. За його часів значіння палати лордів законом зведено майже до нуля, але лорди zostалися йому вірними. Жінки дістали абсолютно рівні права з чоловіками, і ще тепліше стали вчити дітей своїх молитися за свого короля. За його королювання вперше в історії Англії державна влада досталася

до рук соціалістів, — і соціалісти-міністри вдягли панчохи на ноги, трюхкутими на голови, пішли до королівського палацу, цілували за присягою йому руку й стали йому вірними прихильниками і відданими підданими. Навіть большевизани серед них і самі комуністи, в час його родинного горя, одні з перших вислали йому гарячі кондоленції. Зробили це маніфестаційно і після його смерті, з'явившись до палацу і залишивши там писаний документ про своє щире співчуття до великого горя королівської родини. Для його методів державного чину особливо характерним було те, що найбільше подобається англійцям, а саме те, що вони звуть *fair play*, тоб-то чиста гра, й ціла нація у своїх з ним взаєминах одповіла йому так само чистою грою, назвавши його за життя довершеним джентельменом, що означає собою найкращу хвалу людини, в тому числі й королеві, в устах англійських.

Аналогічна доля припала Георгові V і в його взаєминах з світовою Британською Імперією, на чолі якої він стояв перше за все тому, що був англійський король. Структура тої імперії за час його королювання змінилася до незнання. Більш-менш централізована перед тим, імперія встигла за останню добу децентралізуватися до такої міри, що окремі її домнійони стали не лише *de facto*, але й *de jure* цілком незалежними державами, а такі королівські колонії, як Індія, не сьогодні-завтра так само перейдуть на становище домінійону. Але все те перейшло шляхом повільної еволюції не проти волі Георга V, а за його згодою, а тому в такий спосіб, що єдність імперська зосталася непорушеною, базуючися тепер уже не на центральних командах з Лондону, а з одного боку, на добрій волі цілого населення світової імперії, а з другого — на єдиній для всіх спільній верховній владі Георга V та його наступників. За Георга V його династія перестала бути лише англійською, бо стала одночасно й імперською, династією всіх домінійонів і володінь заокеанських — династією Спільноти Британських Націй, як тепер звуть офіційно і неофіційно колишню Британську Імперію. Тим стверджено й династичне начало в житті найбільшої світової імперії. Бо-ж зостається вона єдиною державою доти, доки на чолі всіх її частин стоїть той самий єдиний монарх, бо без нього нема на чому ставити імперську єдність. Англійський король таким чином став, сказавши образно, як шкворень у возі Британської Спільноти, без нього той віз органічно розпадається на свої складові частини.

Вказаним монархічному принципові забезпечено тверде місце в Британській імперії, коли не на віки, то в кожному разі на майбутнє, кінця якому наше око сучасників не бачить. До цього забезпечення з великою мудрістю приклав свою джентельменську руку Георг V. На це можуть сказати, що такого роду слова не відповідають реальності. В Англії мовляв, ролія короля нікчемна, бо він лише корольос, а не урядос. Це правда, і Георг V ніколи не переходив меж королювання, ніколи не зловживав своїми прерогативами короля. Але він впливав, як людина, досвідчена й мудра, як джентельмен і патріот, робив це органічно, силою думки й переконань, досвіду й передбачення. Як його батько Едуард VII, блискучий дипломат на троні, творив англійську політику, не виходячи з рямців конституційних обов'язків короля, так і його син, зостаючися завжди на суворій варті конституції, творив внутрішню історію своєї країни й своєї імперії. Уже тепер, зараз після його смерті зачинають з'являтися в пресі вказівки на непомітні назверх, але могутні його впливи на англійську політичну еволюцію; в майбутньому стане відомим те, про що сьогодні можна лише здогадуватися. Його державний чин був вищим і неконечно ширшим за той, який зазначено за ним в офіційних для нього королівських рямцях. В його особі зійшов з арени великий державний муж, що знав свою добу і свій народ, міру сучасних можливостей, й умів на тому ставити базу для ліпшої національної майбутности.

Упокоївся Георг V, проживши 71 рік. Заступником його став старший його син, проголошений королем з іменем Едуард VІІ. Він буде четвертим в ряду династії конституційних англійських королів, по-

чаток якій дала його прабабка Вікторія, і першим в ряду монархом нової Британської Спільноти, що її складено було за часів королівання його батька та з його участю. Рано було б цінувати нового короля, як монарха й державного мужа. Зараз йому 42 роки і він, як говориться за нього в пресі, належить до молодшого політично англійського покоління, яке хоче не лише консервувати ті британські досягнення, що прибрали подобу вказаної вище Спільноти, але й поширити надбані впливи вже не в імперському, а в світовому масштабі, може в англо-саксонському. Бачить в ньому де-хто й майбутнього короля — соціального реформатора в настроях своїх; чекають од нього впливів і в площині міжнародніх взаємин. Усе те можливе, але все те передчасне. Одно лише видно вже й зараз. Буде він, як батько, дід та прабаба, монархом конституційним, піде тою дорогою, яка визначена йому його предками. Особливі-ж риси його індивідуальности виявляться вже пізніше, в току державної праці, в умовах часу й чину. А того ще на сьогодні, явна річ, немає. Поки перед людським оком в особі Едуарда VIII встає достойний син, тяжко засмучений втратою батька, і достойний заступник його, що за журбою не забуває про свої високі обов'язки монарха світової держави. Для початку — це досить.

Observer.

З преси

«La Dépêche Algérienne» з 16 січня с. р. в передовиці пера відомого французького публіциста Рене Жоане під заголовком «Жадного союзу з совітами!» твердить, що метою політики Гітлера є розбиття совітів. Автор доводить на історичних прикладах, між иншим і на прикладі кримської війни, — згадуючи про цікаву книгу п. де Гішена, яку було зреферовано в одному з останніх чисел «Тризуба», — що розпад совітського союзу не тільки можливий, але й необхідно мусить статися, тим більше, що совітська армія безумовно слабша за царську.

Страхом совітів перед німцями автор і пояснює повний поворот у зовнішній політиці й значні зміни у внутрішній «генеральній лінії» большевиків.

П. Жоане далі згадує про японсько-німецьку угоду, яка йому представляється коли не цілковито певною, то, принаймні, дуже ймовірною, і виводить з усього попереднього заключення, що:

«Повний крах Росії очевидний вже з тої легкоти, з якою Японія осідає в Манджурії та в Хинах. Я повторюю: Росія є наперед розбита. Наймудрішим було б для правдиво-французької політики мати на оці це можливе знищення совітів, щоб увійти у тісну згоду з їх евентуальними наслідниками, в першу чергу з українськими національними елементами. Бо треба передбачати, що після упадку совітів відродяться держави національностей, свого часу підбитих царизмом, і що той рух, який почався у 1918 році відродженням Фінляндії, Литви й балтійських країн, продовжиться в першу чергу новим появленням на світовій політичній арені величезної й багатой України.

«В таких умовах союз з большевиками, режимом, що агонізує, був би певного роду самогубством».

Хроніка

З життя укр. еміграції.

У Франції.

Свято державности в Парижі. 22 січня с. р., в день свята державности, в Парижі одправлено було в Українській Православній Церкві урочисту службу Божу, а по обіді відбулося в нашій дипломатичній місії святочне прийняття. Докладніше — в наступному числі «Тризуба».

Нагородження п. о. І. Бриндзана. Блаженніший митрополит Київській нагородив настоятеля Української Православної Парафії у Франції прот. І. Бриндзана золотим синодальним хрестом з окрасами.

З великою приємністю одмічасмо це відзначення вельмишановного настоятеля нашої парафії.

З життя Української Бібліотеки ім. С. Петлюри

— Коллекція ex-libris'ів. На залик Української Бібліотеки ім. С. Петлюри в Парижі жертвувати екслібриси до колекції, що їй покладено початок, першим озвався професор С. Сірополко з Праги. Він прислав екслібриси покійного Петра Я. Дорошенка (праця І. Нарбута), Оскара Гансена (те-ж Нарбута), К. Вагильсвича (праця М. Бутовича) і С. Сірополка (праця Петра Холодного-сина).

За цінний дар велике спасибі вельмишановному панові професорові. Можна побажати, щоб з його легкої руки нова колекція розросталася.

— Кладка. Бібліотеці подаровано куплену на сплати стару книжку: «Изображенія

людей знаменитыхъ, или чѣмъ нибудь замѣчательныхъ, при надлежавшихъ по рожденію или заслугамъ Малороссіи», видану в Москві 1844 року. Книжка ця представляє збірку портретів видатних українців, починаючи от Петра Могили до кн. В. Кочубся, і містить в собі портрети гетьманів, деяких діячів на полі української культури, духовенства, осіб, що займали вишні становища в Російській державі й т. д.

— Доповідь проф. А. Яковлєва на тему: «До питання про автора «Історії Руссовъ» прочитано було в Бібліотеці в п'ятницю 7 лютого. Грунтовну доповідь вислухали присутні з великим заінтересованням.

— Минула бесіда в «Тризубі», що відбулася 19 січня, дала на користь безробітних чистого прибутку фр. 62,70. Наступна бесіда має відбутися в неділю, 16 лютого с. р. Початок о гот. 4.

— Пова українська дитяча школа у Франції. З 1 січня с. р. в Сюрі-о-Буа, селі, навколо якого живуть українські фермери, відкрилася нова українська школа для їх дітей. Діти, що вчать у французькій школі, до української школи вчашають по неділях для вивчення української мови, історії, географії України та священної історії. Труд учителя прийняв на себе п. інж. Р. Афанасєнко.

Школу що відкрила для своїх дітей Спілька Українських Сільських Господарів у Франції.

— Свято державности в Кресо. Заходами ради Української Громади в Кресо

зо. 26 січня с. р., в помешканні громадської бібліотеки влаштовано було день свята 22 січня — проголошення України самостійною державою — та роковини пам'яті українських героїв, що трагічно полягли під Крутами. Громадське помешкання було переловлено членами Громади та членами української колонії, з родинами, кому лише був дорогий день цього свята і хто вважав своїм святым обов'язком вшанувати його своєю присутністю та віддати пошану її спом'янути своїх братів по зброї, полеглих під Крутами, і всіх тих героїв, що життя своє віддали за незалежність Української Держави.

Свято було відкрито вступним словом голови ради Громади п. Сабардака, після якого всі присутні заспівали «Ше не вмерла України». Потім п. Озембовським було зачитано змістовну доповідь про значіння свята 22 січня, що його присутні вислухали з великою увагою. По закінченні доповіді було вшановано вставанням і хвилиною мовчанки пам'ять тих героїв, що віддали життя своє за батьківщину.

Потім п. Озембовським було прочитано доповідь про трагічну подію під Крутами. І після цієї доповіді було вшановано вставанням і хвилиною мовчанки пам'ять тих, що під Крутами полягли. Потім усі заспівали «Не пора, не пора». На тему цього дня п. Семмо, керівник української дитячої школи в Крезі, зробив доповідь, яку присутні закінчили співом «Ми гайдамаки».

По закінченні свята було проведено збірку на Музей Визвольної Боротьби України у Празі і на рушник для портрету Івана Франка, що знаходиться в громадському помешканні.

Рада Громади висловлює найщирішу подяку всім жертводавцям і всьому громадянству, що своєю присутністю вшанувало це, так велике для нас, свято.

— Український Гурток у Вільярд-Плане. 25 січня с. р. відбулися загальні збори Гуртка, на яких переобрано Управу в такому складі:

голова — п. Борбо Петро, заступник голови й скарбник — п. Льюліч Володимир.

Усі члени Гуртка працюють на місцевій фабриці вже скоро десять років. Повних безробітних між членами Гуртка не було і немає, тільки внаслідок зимового скорочення роботи деякі члени мають вільні дні, так що виробляють усього коло 100 фр. на місяць. З весною, із збільшенням работ, звичайно, її виробітки збільшуются. В нашій місцевості інших українців, крім членів Гуртка, немає.

Три члени Гуртка йонаті, двох дітей шкільного віку, що по-українськи не говорять.

З документами і в перебуванні в цій місцевості жадних трудощів не було, в цім році міняємо карти д'їданіте: переведення формальностей при тому взяла на себе адміністрація фабрики.

Життя Гуртка протікає нормально, але-ж якоїсь більшої праці проводити не можливо з причини малої кількості українців у цій околиці.

В Польщі.

— Свято державности у Варшаві. В неділю, 26 січня с. р., відбулася у Варшаві академія, присвячена 18-ій річниці проголошення державної незалежности України.

Академія відбулася в «Хаті Козака», яка замала для того, щоб примістити всіх членів місцевої української колонії, що на це свято прийшли. Програма академії складалася з доповіді п. Г. Лазаревського та концертної частини, в якій зядли участь інж. М. Теліга та Український Національний Хор ім. М. Лисенка під керівництвом п. С. Сологуба.

Г. Лазаревський у своїй доповіді провів аналогію по-між старою Росією, що не встояла під напором революційних сил і національних рухів різних народів, та сьогоднішнім СССР.

Не дивлячись на не нову тему своєї доповіді, п. Г. Лазаревський зміг склупити на ній увагу

присутніх. Барвними образками з нашого минулого він переніс на хвилю думки присутніх до близького серцю кожного українця старого Києва.

Академія носила характер замкнутого родинного свята. Витворився на ній своєрідний теплий настрій. Скромність свята цього року пробуджувала й інші думки, рефлексії сумного характеру.

Рік-річно збирається українська колонія у Варшаві на численні свята й академії, замкнуті, родинні, або ширшого, репрезентативного характеру, на які запрошується й чуже громадянство. Свято державности мусить належати до тих великих, репрезентативних свят, що повинні б нагадувати і своїм, і чужим про наші змагання, що становлять саму ціль перебування нашого на еміграції. Але це свято в Варшаві святкується що-раз то в меншій салі. Цього року 18-та річниця проголошення незалежності України святкувалася уже, хоч і в можливому, але подвального характеру помешканні «Хати Козака». Яюсь гнітюче ділає думка, що не лише не виходимо між люде, а ховаємося в підземелля...

Щі невселі думки можуть зіпсувати найліпший настрій, який учасникові академії можуть дати добра доповідь і добре виконана музична програма.

І Л.

— З життя Українського Наукового Інституту. 24 січня с. р. відбулися чергові збори Економічного Семінару, на яких інж. В. Яновський зачитав реферат на тему «Кам'яновугільна промисловість СС СР». Реферат був ілюстрований цікавими і дуже показними діаграмами. Подаємо тези реферату.

1. Треба ствердити зріст здобичі кам'яного вугілля за час 1913-1934 рр. на 220 відс. для цілого СССР, для України на 141,8 відс. Питома вага донецького вугілля впала з 87,2 до 65,5 відс.

2. Рівно-ж треба ствердити великі капіталовкладення до кам'яно-вугільної промисловости,

які спричинилися до значного об'новлення основних фондів.

3. Час будови нових шахт триває довше, ніж це має місце за кордоном. Шахти пускаються в рух незакінченими, і на 3-4 році дають лише 60 відс. проектованої спроможности.

4. Широко переведено механізацію здобичі, але ступінь використання механізмів незадовільний.

5. Продукційність праці совітського робітника невисока і значно відстає від продукційности праці робітника закордонного. До цього спричиняється слаба організація праці, а тако-ж неунормовання справи платні, житлової та харчової справи. Як наслідок цього — велика плінність робочої сили, велике число прогулів, низька трудова дисципліна.

6. В світовій продукції совітська вугільна промисловість займає незначне місце. Але внаслідок кризи її питома вага збільшується і виносить на р. 1933 — 7,5 відс. світової здобичі.

7. Плани другої п'ятилітки передбачають значне поширення здобичі в інших вугільних районах, по-за Україною. Тому питома вага української кам'яно-вугільної промисловости на р. 1937 має впасти до 52,5 відсотків.

8. В другій п'ятилітці намічається збільшення споживання кам'яного вугілля (з 51,5 відс. в р. 1913 до 66,6 відс. в р. 1937), при чому на Україні звернено увагу на дешевші гатунки палива, як торф і буре вугілля, що мають обслуговувати промисловість місцеву.

В дискусіях брали участь п. н. проф. І. Шовгенів, Гл. Лазаревський, інж. М. Дерев'яно, інж. Бакевич, інж. Є. Іловінський.

— 31 січня с. р. відбулися збори Економічного Семінару, на яких інж. М. Дерев'яно прочитав доповідь на тему: «Фашизм, тайлоризм та корпоративна система в Італії».

Реферат, подавши нарис історії тайлоризму в Америці, сконстатував, що фашизм в економічній царині прийняв засади цієї

Системи, як системи, що змагає до Гармонії між працею й капіталом. В «Casta del Lavoro» і в корпоративній системі докладчик бачить вплив тайл-ризму. Зокрема зупиняється на організації Італійського Інституту Наукової Організації Праці і на його діяльності. Потім подає характеристику корпоративної системи, її засади й головні форми. Закінчує свій реферат заувагами щодо фашизму, націонал-соціалізму і большевизму.

В дискусіях взяли участь проф. І. Шовгенів, ген. В. Змієнко, П. Денисенко, інж. Є. Гловінський, проф. О. Лотоцький і інж. О. Чубенко. Зачитана була також опінія проф. В. Садовського, керівника економічного відділу Інституту.

— З життя клубу «Прометей» у Варшаві. 30 січня с. р. в клубі відбулася доповідь д-ра М. Ксвалевського на тему: «Уваги до міжнародної політичної ситуації».

— Союз Українок у Варшаві 29 січня с. р. організував ширші сходини своїх членів, на яких п. доц. К. Чайківська прочитала доповідь на тему: «Вплив жінок на розвиток українського театру».

— З життя Білостоцького відділу УЦК. 6 січня с. р. українська колонія в Білостоці зійшла на традиційну святую вечерю, яку було організовано заходами уграви відділу на добровільні внески членів колонії. За скромною вечерею, на якій, однак, нічого не бракувало з наших традиційних пстрав, товариська гутірка присутніх, перелетена співом колядок та козацьких пісень, затяглася до пізнього вечера. Розходились усі з почуттям задоволення й вдячності управі відділу за організацію цього скромного свята.

— 7 січня заходами уграви відділу на пожертви, зібрані серед місцевої української колонії, влаштовано був ярмарок для дітей. Помешкання відділу не відповідне і дуже мале для тої

кількості дітей, що зібралися на своє свято. Але все-ж діти градекламували українські вірші та поколидували. Повечерявши й доставши торбинки із солодошами, діти розійшлися задовселе-ні й веселі, уносячи в своїх серцях дзерньта української свідомости, бо треба знати, що 90 відсотків наших дітей у Білостоці походять із мішаних подруж.

До організації цього дитячого свята багато зпричинилися місцеві українські панії, гловно пп. Вінникова, Сухоставська та Морозова, за що їм належить-ся сердечна вдячність.

— 22 січня білостоцька українська колонія майже в повному складі урочисто відсвяткувала проголошення державности України.

В Болгарії.

— Свято державности. 26 січня с. р., заходами Союзу Українських Організацій у Болгарії та Української Громади в Болгарії, в церкві св. св. Кирила й Методія з нагоди 18-ої річниці проголошення незалежности Української Народньої Республіки одслужено було молебен, а по ньому — панахиду за спогій душ тих, що поєгли в боротьбі за незалежність України. Молебен і панахиду служило два священники-болгари. П.-о. Никифор піля панахиди сказав проповідь, в якій, порівнюючи долю України з долею Болгарії під турецькою займаниною, побажав українцям ще більше з'єднати свої сили у невпинній боротьбі за власну Українську Державу, закликав до боротьби пером і мечем, яка мусить кінчитися перемогою українського народу.

Співав добре чоловічий церковний хор під керуванням п. П. Дінева.

Од Союзу Козаків-Націоналістів у Болгарії (В. К.) був присутнім голова гравління Союзу п. осаул П. Мулін-в, а од софійської станиці Відних Козаків — п. стаман С. Косартов.

По підписаному листу, виданому

Союзом Українських Організацій в Болгарії скарбникові «Української Громади» п. М. Земенкові, зібрано було після служби Божої на Музей Визвольної Боротьби України в Празі — 360 лев.

Про влаштування українського свята державности заздалегідь було оповішено в болгарських часописах «Зора» і «Мирь».

В Німеччині

— В Українському Науковому Інституті в Берліні 31 січня с. р. відбулася українською мовою доповідь п. І. Вітвицького на тему: «Крим і Чорноморський басейн».

— В Спільці Українців у Німеччині 9 січня с. р. відбулася доповідь п. П. Кожевникова на тему «1935 рік у житті берлінських українців».

23 січня відбулися в Спільці сходи, присвячені роковинам проголошення самостійности і соборности України. Промовляли на цих сходах пп. П. Кожевників і Ф. Бмець.

На тридцять третій сходах «Живої газети», які влаштує Спілька, 6 лютого с. р., п. І. Вовченко виголосив доповідь на тему «Особиста й національна самопомога».

— В Українським Національним Об'єднанні відбулися в Берліні 30 січня с. р. сходи, присвячені свята державности.

Фільм про Мазепу

У французьких кінематографічних колах, здається, нарешті зрозуміли, який багатий матеріал може дати для фільмів українська література й історія. І останнім часом чувати, що підготовляється фільм з української історії під назвою «Мазепа».

Появлення такого фільму ми, українці, можемо лише вітати, бо він може чимало зробити для пропаганди нашої справи. Бажаємо лише, щоб не трапилось

при виконанні фільму якісь історичні або етнографічні помилки, які могли б звести ту пропаганду на ніщо. У випрацюванні фільму бере участь тако-ж наш земляк Євген Деслав, який, треба думати, матиме змогу перешкодити можливим помилкам режисури.

Некролог.

† Інж. Борис Тунник. 12 січня ц. р. у Вільні помер інженер Борис Олексієвич Тунник. Смерть прийшла внаслідок зараження крові. Небіжчик народився в р. 1896 на Катеринославщині. Закінчив реальну гімназію. В рр. 1919-1921 служив у Державному Контролі Уряду Української Народньої Республіки. В рр. 1922-1927 перебував у Чехословаччині, де студіював інженерні науки в Українській Господарській Академії.

По закінченні Академії з дипломом інженера-гідротехника переїхав до Польщі, де працював, як інженер-меліоратор, спочатку в Красів Меліораційнім Товаристві, а потім на державній посаді у відділі меліорації і земельних реформ Новоградського воєводства.

В громадському і політичному житті еміграції небіжчик брав активну участь тільки під час Подєбрядського періоду свого життя: був секретарем Академічної Громади при УГА, членом Ревізійної Комісії ЦЕС-СУС'а і одним із організаторів Подєбрядської групи партії Р.-Д. Натомість у Польщі він оддався виключно справам свого фаху і зумів придбати собі репутацію здібного і висококваліфікованого інженера.

Поховано небіжчика на православному кладовищі у Вільні.

— Розшукує п. Я. Палійчук (адреса: в. р. 882, Veurouth, Liban) свого брата Бориса Палійчука і тітку Ольгу Ляховську, що мусять, ніби, знаходитися у Пєльці.

*Товариство б. Українських Старшин в Чехех
пересилає всім побратимам по зброї найліпші
позоричні побажання.*

Нові книжки й журнали.

— **Порядок святої й божественної служби Божої.** Друкарня Синодальна. Варшава. 1936.

— **Шлях Нації,** місячник української національної політики і громадського життя. Ч. 1, січень 1936. Львів.

— **Рідна Мова,** науково-популярний місячник, присвячений вивченню української мови. Чч. 1 і 2, січень і лютий 1936. Варшава.

— **Вістник,** місячник літератури, мистецтва, науки й громадського життя. Чч. 1 і 2, січень і лютий 1936. Львів.

— **Світло й Тінь,** щомісячник, журнал Українського Фотографічного Товариства у Львові та його філій. Ч. 1 (25), січень 1936.

— **Календар «Українського Голосу»** 1936.

— Prof. Michael Hruschewskij sein Leben und sein Wirken. Beitrage zur Ukrainekunde herausgegeben vom Ukrainischen Wissenschaftlichen Institut. III Heft. Berlin, 1935.

— **Кавказ,** орган незалежної національної думки No 1-25, январь 1936. Париж.

Українська Бібліотека ім. С. Петлюри в Парижі

й читальня при ній (41, rue de la Tour d'Auvergne, Paris 9)
відкрита в середу й четвер — 6-9 г., суботу — 4-8 і в неділю — 2-6.

При Бібліотеці Музей С. Петлюри

В читальні 90 органів преси — журналів, газет, бюлетенів з різних країн, де живуть українці.

Книжки видаються додому. За читання 5 фр. у місяць (за одну книгу) і 25 фр. безпеки.

Коштом читача висилаються книги тако-ж і на провінцію.

Жертуйте на Музей Визвольної Боротьби України!

Дайте й ви свою цеглину! Пошліть свою пожертву! Не відкладайте!
1000 цеглин коштує 10 дол., 100 цеглин — 1 долар.

Жертуйте всі, хто скільки може!

Гроші слати на адресу п. директора Музею ВБУ: Prof. Antonovyc
P r a h a-Nusle 245. Czechoslovakia.

Українська Книгарня у Відні

Теодор Савула

має на складі всі українські книжки, листівки, карти-
ни, мапи і укр. товариські значки. На бажання висилає свій великий
ілюстрований каталог. Адресуйте:

Ukrainische Buchhandlung Theodor Sawula, Wien I. Kiemerg. 2.
A u t r i c h e .

До українського громадянства у Франції

Декретом президента Французької республіки з 16 липня 1934 року ввійшов у силу закон про наложення спеціального податку на політичних емігрантів з бувшої Російської імперії на фонд марки Нансена. Цей податок стягається в розмірі 12 фр. 50 с. з робітничої карти в 20 фр. і з карти в 100 фр. — 25 фр. на рік.

Тим же декретом прибуток із цього податку має розпреділюватися в слідуючий спосіб: 50 відс. на Офіс Нансена в Женеві, 40 відс. на російські і 10 відс. на вірменські емігрантські організації у Франції.

Таким чином виходило б, що українська еміграція і римуєна на власні кошти підтримувати чужі й ворожі їй російські й вірменські організації.

Але завдяки енергійним протестам Генеральної Ради, що були підтримані Товариством б. вояків Армії УНР у Франції, перед міністерством закордонних справ вдалося досягнути того, що зараз українська еміграція узглядноється при розподілі цих грошей. Цілком зрозуміло, що гроші, внесені українською еміграцією, повинні використовуватися лише для її власних потреб.

Генеральна Рада вважає необхідним звернути увагу цілого українського громадянства у Франції, що ті емігранти, що знаходяться по-за організаціями, крім того, що позбавляють самі себе можливості користати із сум ними-ж внесених, ще й будуть підтримувати матеріально чужі й ворожі українським визвольним змаганням російські й вірменські організації. Тому Генеральна Рада закликає українських емігрантів у Франції прислудуватися до наших центральних емігрантських установ, а на місцях — до вже існуючих організацій Союзу.

Генеральна Рада Союзу Українських Емігрантських Організацій у Франції

ЧИТАЙТЕ

Найстаршу та найбільше поширену українську газету
(появляється 7 раз у тижні)

Д І Л О

Місячна передплата в краю — 5 зол. В Чехословаччині — 30 к. ч.

В інших державах — 1 американськ. долар.

Адреса Редакції й Адміністрації — Львів, Ринок 10, II пов.
(Lwów, Rynek 10, II p. Pologne).
Рахунок ПКО — 143,322.

Вийшло перше число місячної газети Товариства б. Вояків Армії
Української Народньої Республіки у Франції

« В О Я К »

Адреса Редакції й Адміністрації газети — 42, rue Denfert-Rochereau,
Paris 5. Ціна окремого числа — 1 фр.

Редакція і адміністрація: 42, rue Denfert-Rochereau, Paris V
Tél. Danton 80-03.

Для переказів у Франції: «Le Trident», chèque postal 898.50, Paris.
Редагус — Комітет.

Адміністратор: Іл. Косенко
Le Gérant: M-me Perdrizet.